

Lidija Vujačić

Position paper –

Rogers Brubaker: Nationalism reframed - Nationhood and the national question in the New Europe

U svom radu Brubaker ukazuje na višedimenzionalno značenje nacije i nacionalizma, pri čemu pojmove najviše veće za socio-politikološke teorije. Autor smatra da je dualistička tipologija nacije i nacionalizma, na koju se pozivaju mnogi teoretičari, i dalje otvoreno pitanje, samim tim što nije dovoljno jasna niti u analitičkom niti u normativnom smislu. Tako na jednoj strani imamo primordijalističko shvatanje nacije, odnosno nacionalnosti u kojem se ona doživljava i određuje kao suštinsko, izvorno i nepromjenljivo obilježje pojedinca, dok je na drugoj strani teorijska koncepcija koja prepoznaje i ističe fluidnost i instrumentalističku dimenziju nacionalnosti. Riječ je, zapravo, o dvije vrste nacionalnosti, od kojih je jedna zasnovana kao zajednički etnicitet, a druga koncipirana na zajedničkom građanstvu.

U pomenutoj kontekstu, Brubaker produbljuje analizu nacije kao kategorije prakse. Shodno tome, nacionalnost je u određenom smislu moguće promijeniti ili modifikovati intezitet njenog “ispoljavanja”, obzirom da su nacije ovdje shvaćene kao interesne grupe, formirane, prije svega, iz pragmatičnih razloga. Brubaker, takođe, otvara mogućnost da postoje okolnosti koje utiču na razvoj (ili predimenzioniranje) nacionalnog identiteta, odnosno osjećanja nacionalnosti, ističući njegovu mobilizatorsku ulogu u kulturnim i, naročito, političkim dešavanjama (navodeći primjere iz bivšeg Sovjetskog Saveza i jugoslovensko iskustvo).

Dravljanstvo se ovdje, takođe, tretira sa dva značenja, od kojih je jedno formalno, a drugo supstantivno. Formalno se odnosi na članstvo u državi, odnosno na legitimitet nekog kao državljanina određene države, dok je supstantivno značenje vezano za posjedovanje brojnih prava i dužnosti u konkretnoj državi. Iz čega

proističe da je dr`avljanstvo institucionalna i politička forma (pa samim tim i različito interpretirana i tretirana unutar samostalnih dr`ava). Dr`avljanstvo i nacionalnost kao jedno od “operativnih” izraza identifikacije mo`e da proizvede različite oblike nacionalizma. Brubaker, nacionalizam tumači kao dinamički proces. Prije svega, kao politički, ali i ekonomski i kulturni proces. Zapravo, nacionalizam nije sam po sebi svojstvo nacije, već njen proizvod ili posljedica (političkih) dejstava različitih vrsta. Upravo u tom smislu se navodi primjer hrvatske spisateljice S. Drakulić, koja u okviru sopstvenog iskustva, opisuje okolnosti koje usmjeravaju pojavu i intezitet nacionalne identifikacije, kao i u datom trenutku slabljenje ostalih vrsta identiteta. Nacionalizam se, naime, tumači kao posljedica uzrokovanih okolnosti u kojima nacija kao entitet, postaje najznačajnija vrsta socijalne identifikacije, va`nija od bilo koje druge identifikacije. Dakle, njegovu pojavu i manifestaciju uslovljava konkretni društveni i politički ambijent.